

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Peller György

Cím:

Budapest ismeretlen kincses múzeumai

Forrás:

Újság

Bpest

(Helv)

1936. II. 23.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

708

Hely

Idő

"1936"

Személy

Helyszám

Budapest ismeretlen kincses múzeumai

Tizenkét olyan múzeumunk van, amelyről csak kevesen tudnak

Csak kevesen tudják, hogy Budapest milyen gazdag múzeumokban. Egy-két múzeumon kívül a nagyközönség alig ismeri a rengeteg kisebb-nagyobb tudományos gyűjteményt. Propagandájuk — sajnos — alig van, sokszor valóságos detektívmunkát kell végezni annak, aki egy-egy szinte elrejtett múzeum címét akarja megtudni.

Sok olyan múzeum is van, amelynek gyűjteménye csak valamely különleges szakmát érdekel, s így a nagyközönség számára érdektelen: vagy pedig olyan természetű, mely nem érdekel mindenkit. De van a múzeumoknak egy harmadik fajtája is, amelyekről tud a közönség és még sem látogatja őket, mert a múzeum tudományos neve, vagy címe mögött nem sejtik azt sok érdekességet és látványt, amely részére vonzó lehet.

Végigjártuk a múzeumoknak ezt a három fajtáját. A panasz majdnem mindenhol ugyanaz. Nincs pénz, a személyzet létszámát szűkítették, nem lehet füteni, részben szénhiány, részben a fűtőszervezet hiányossága miatt, sőt az egyik múzeumban még kályha sincs.

A Nemzeti Múzeum növénytani osztálya, az ugynevezett Növénytár az ország legnagyobb, s Európának szakkörökben egyik legismertebb

természettudományos gyűjteménye. A gyűjtemény olyan óriási, hogy már közel hetven éve kivált a Nemzeti Múzeumból s mint önálló osztály az Akadémia egész második emeletét foglalja el.

Legnagyobb kincse a nagy magyar természet-
tudós: Kitaibel Pál klasszikus gyűjteménye. Kitaibel Pál volt Magyarország növényzetének első rendszeres kutatója, 1800 körül folytatott originális gyűjtése büszkesége a Növénytárnak.

Haynald kalocsai érseknek, valamint Degen Árpádnak gyűjteményeivel Európa két legnagyobb magánherbáriuma is a Növénytár birtokában van s így egymillió katonra ragasztott növényvel, háromszézer szemléltető növény-tárggyal és negyven ezer kötetes igen ritka és drága szakkönyvtárral áll az érdeklődők rendelkezésére. Magyarország és a Balkán flórájának tanulmányozásánál a Növénytár nélkülözhetetlen s épp ezért külföldi tudományos intézetek gyakran kérik kölcsön herbáriumának egy-egy részét.

Magyar növények — Tifliszben

Még a háború előtt történt, hogy a tifliszi egyetem egyik professzora több láda növényt

kért kölcsön tanulmányozásra. Közben világ-háború, majd orosz kommunizmus volt s a múzeum már lemondott értékes növényeiről, mikor nemrég levélben jelentkezett az orosz professzor s közölte, hogy a rengeteg növény tanulmányozásával csak most lett készen s visszaküldi a több láda anyagot. Néhány nap múlva gondos csomagolásban tényleg meg is érkezett a drága gyűjtemény.

A Növénytár látogatói — évente mintegy háromezer — szakemberek, bár a rengeteg érdekesség — például Kossuth Lajos hatalmas gyűjteménye s Kossuthnak a gyűjtésre vonatkozó apró gyöngyírdás észleletei — a laikust is érdekelhetik.

A téli időben a látogató kevés, ami érthető is, mert a régimódi fűtőszervezettel ellátott termek nem fűthetők.

A növénytár tudós igazgatója Jávorka Sándor dr., aki nemrégiben adta ki a Növénytár teljes anyagát felölelő könyvét, amely husz évi szakadatlan és lelkes munkájának eredménye.

Goethe, Vörösmarty, Kisfaludy és Mikszáth szobája...

Az Akadémia épületében van a Goethe, Vörösmarty, Kisfaludy és Mikszáth szoba, valamint a Széchenyi múzeum.

A Goethe szoba gazdag és ritka anyagát Ellscher Gyula ajándékozta az Akadémiának. Különböző kéziratok és festmények mellett unikum az az árnyék, mely a német szellemóriás tizenegyedik évéből való, valamint egy Beethoven dal kézirata.

A Vörösmarty szoba őrzi a költő apróbb tárgyain kívül csaknem összes műveinek kéziratait. A sárgult papirokon tisztán láthatók az ihlet percei, a nagy lelki harc, melyben a költő verseit írta. Mindegyiken törések és javítások. Érdekes a Szózat első kialakult formája:

„Hazához, mint szemedhez
Tarts híven óh magyar!...”

A Kisfaludy-szobában emléktárgyak, kéziratok, valamint a költő híres öt festménye látható, amelyet zálogba hagyott egy csizmadiánál, akinél nem tudta „kvártélyát” kijeztetni.

A Mikszáth-szobát az író özvegye és fia rendezték be teljes hűséggel. Iróasztalán és karos széken kívül van a kis játékló, a játék báránya és a játék nyul, amelyről Mikszáth egyik legszebb novelláját írta.

Arany János-szobát is berendez az Akadémia

Az Akadémia az idén Arany János-szobát is berendez, Voinovich Géza már lépéseket is tett ebben az irányban s a szobát valószínűleg még az idén megnyitják a nagyközönség előtt.

A Széchenyi múzeum három teremből áll. Itt őrzik a legnagyobb magyar naplóját, feljegyzéseit, levelezését, a Lánchíd egyik pilléréből készült levélnehezékét, a Világ és Stádium kézirattal kétezeröttszáz más Széchenyire vonatkozó ereklyetárggyal együtt.

Látogatók itt már szép számmal vannak — nyáron.

— Mikor nemrégiben az Akadémia egyik fiatal tudósa Gergely Pál felolvasást tartott a rádióban a múzeumokról — mondja dr. Viszota igazgató — a látogatók száma már másnap hirtelen megnövekedett.

A Földtani Múzeum márciusban nyílik meg

A Stefánia ut végén klasszikus magyar stílusban épült a Magyar Földtani Intézet. Az épület második emeletén tíz teremben áll a Földtani

Muzeum gyűjteménye. A téli hónapokat átrendezésre használják fel. A hideg termekben téli-kabátban serénykednek a tisztviselők, hogy márciusra elkészüljenek.

A muzeum ügyeit pénz hiányában a Földtani Intézet tisztviselői végzik, pedig az érdekes és ritkaságokban gazdag muzeum érdemes lenne arra, hogy külön tisztviselői legyenek. Persze, így az átrendezés munkája is lassabban halad előre. Mikor a kommun alatt a muzeumot felforgatták, hogy annak anyagát a saját ideológiájuknak megfelelően alakítsák át, a kevés tisztviselő ezt csak háromévi munkával tudta rendezni. Az átalakítás most is csak átmeneti lesz, mert az elavult kiállítási szekrények és más egyéb kicseréléséhez hatvan ezer pengő kellene.

A sok érdekes kőzetnek, megkövült őslénynek és talajtani kiállításhoz így is évi négy-öt ezer látogatója akad, beleértve az iskolák csoportos kirándulásait. Március 1-re készülnek el a munkával, a végleges átalakítás pedig — ha a szükséges összeg rendelkezésre állna — négy-öt év alatt készölne el.

Érdekes tréfája az öreg Földnek, hogy — mint nekünk mondták — néhány év előtt a Földtani Múzeum „megcsuszott”, az építmény alatt a talaj süllyedni kezdett. Szerencsére a földtani elváltozás nem okozott komolyabb bajokat.

A Fővárosi képtárban

Az Egyetem-utcai Károlyi palota első emeletén is jéghideg az a huszonkét terem, ahol a Fővárosi képtár anyaga sorakozik.

A képtárba olvadt a gróf Zichy Jenő muzeum is, amelynek értékes képei és egyéb műtárgyai annyira tulzsufolnák a muzeumot, hogy a gyűjtemény nagy részét le kellett raktározni.

— Fűtőanyagra még volna pénz — mondja Kopp Tibor dr. igazgató, — de a fűtőszerkezet annyira elavult, hogy fűtés esetén nem merem a felelősséget vállalni. Legalább hatvan ezer pengő kellene a fűtőszerkezet kijavítására.

— A másik baj, — mondja az igazgató, — hogy a gróf Károlyi és Egyetem-utcai szükek, sötétek, nagyon rossz a képek megvilágítása. Ennek a megjavítása csak úgy volna elérhető, hogy ezekben az utcákban a szembenlévő régi házakat fehérre meszelnék. Látogató azért így is van. A nyári hónapokban különösen sokan keresik fel a muzeumot.

Egy muzeum, amely tizennégy napos...

Ötvenéves jubileumán, február 1-én nyílt meg a Postatakarék-pénztár Muzeuma. A Hold-utcai palota harmadik emeletén nagyobb szobát jelöltek ki erre a célra, ahol mi voltunk az első látogatók. A muzeum egyelőre nincs nyitva a nagyközönség számára, bár a gyűjtemény kiállítását követően a muzeum nyilvános lesz.

A meglevő anyag érdekességei: az első zalogházi sítkabát, a postatakarék első helyiségében használt petróleumlámpa, Ferenc József belépési nyilatkozata. Legértékesebb kincsük Mária Terézia 1773-ból kelt levele, amellyel a zalogház intézményét alapította.

Az egyik üvegszekrényben kis kartontábla áll, a következő felirattal:

„Az 1900-as párisi világkiállítás aranyérem.” Az érem azonban nincs ott. Egyelőre nem merik a körülbelül ezer pengő értékű súlyos aranyat kihagyni. Egyik igazgató őrzi pénzszekrényében, s ha látogató jön, inkább külön behozatják.

A Történeti Múzeumban nincs kályha

A kihalt Stefánia-uton áll a Történeti Múzeum. Ablakai elfüggönyözve, a nagy kapu zárva.

— Ugy-e nincs pénz szénre? — kérdeztük Horváth Henrik dr.-t, a muzeum tudós igazgatóját.

— Arra még volna! — hangzott a válasz.

— Talán a fűtőszerkezet rossz?

— Sem rossz, sem jó, mert fűtőszerkezet, vagy kályha egyáltalában nincs! — felelte Horváth igazgató.

A muzeum Budapestet várostörténeti és városfejlesztési szempontból dolgozta fel. Anyaga negyven ezer tárgyból áll, amelyek közül legértékesebb Faustnak: Lotharingiai Károly a felszabadított Budánál című 1694-ben készült képe. A kép a felszabadítás után nyolc évvel később készült s így az akkori Buda teljesen hiteles ábrázolása. Ezután a kép után készültek Budáról az összes korabeli képek.

A muzeum csak május 1-től október végéig van nyitva. Szó van arról, hogy az idén a Kis-cellai-úti Schmidt-kastélyba kerül, amely tudvalevőleg a főváros tulajdona. A kastélynak 84 terme van, ahol elhelyezhető lesz az az anyag is, melyet helyszüke miatt elraktároztak.

A muzeum kiegészítő része a Középkori Könyvtár, a Halászbástya alagsorában, amelyet — miután az idegenforgalom nagy része a Várban koncentrálódik — különösen sok látogató keres fel.

Két muzeum az Üllői-uton

Ki tudja, hogy az Üllői-uton — az Iparművészeti Múzeumon kívül — két muzeum is van? A Törvényszéki Orvostani Intézet Anatómiai Múzeumát csak orvosok és jogászok látogathatják. A kiállított tárgyak valóban igénybevennék más ember idegeit. Az emberi test különös elváltozásai láthatók itt eredetiben és pa-noptikumszerű feldolgozásban.

A másik muzeum a Ludovikában van. Legértékesebb darabja az a magyar egyenruha és

szolgálati öv, amelyet Napoleon fia, a szomorú sorsu reichstadi herceg, mint magyar ezredtulajdonos viselt.

A börtönügyi muzeumban

Az igazságügyminisztérium földszintjének három termében helyezték el a börtönügyi muzeumot. Kizárólag tudományos célokat szolgál. A nyilvánosság számára zárt. Látogatói történészek, jogászok, rendőrtisztviselők, bűnügyi tanulmányokkal, vagy neveléssel foglalkozó szakemberek.

Sokan összetévesztik a bűnügyi muzeummal, melytől abban különbözik, hogy míg ott a kezdeményezett, vagy elkövetett bűntettek vonatkozó anyagot halmozták fel, addig itt a befejezett bűntettek megtorlása, illetve az igazságszolgáltatás működésének folyamataira vonatkozó anyagot gyűjtötték össze — évszázadokra visszamenőleg.

Az első teremben a régi magyar bűntettek eszközei sorakoznak. A falakon láncok, bilincsek, pallosok függnek. Itt látható az a „fővesztőszék”, melyben Martinovics főapátot kivégezték. „Szégyenfák”, pellengérek, kerékbe-török, hóhérok, — szurkáló, csipő és óriási tépő — vasharapófogó, s a középkor minden büntetőeszköze teszik teljessé a gyűjteményt. A sok századbeli deres mellett egy vadonat új is van a teremben, mely az 1921-es hírhedt törvényjavaslat idején készült. Azonban ez ma már — változnak az idők! — csupán muzeális tárgy...

Rabok türelmi „dolgozatai”

A második teremben állították ki a rabok készítette tárgyakat. Csak a börtön magánya s a lassan pergő idő reménytelensége tudja a foglyokat olyan türelmükre készíteni, amelynek példányai bámulatba ejtik a látogatót.

Szerzetesi megadás és türelem kell ahhoz, hogy egyszerű palackba az üveg szűk nyakán keresztül a legkülönbözőbb dolgokat építsék bele. Egyik fogoly a hosszú napok alatti várakozásában kengérből eredeti nagyságú rózsafát készített. Itt áll a híres óra, melynek minden része fából készült, s egy időben mutatja a világ legkülönbözőbb részein lévő időt. Az óra most rossz, ingája valahogyan kiesett. Érdemes volna megjavítani!

A harmadik teremben állították ki a magyarországi fegyvertípusok kasirozott modelljeit. Az előtérben szabályszerűen felállított bitó emelkedik, létrával és számmal, a számmal a hóhérok fekete börtáskái, kötelekkel, csigákkal s az összes „kellékekkel”. Miután a bitó és az akasztási eszközök a muzeum tárgyaihoz tartoznak, a kivégzések alkalmával a hóhérinnen viszi ki s a kivégzés után ide köteles újra visszaszolgáltatni. Tehát legenda az akasztott ember kötelével való kereskedés, mert az itélet végrehajtása után a kötél visszakerül a muzeumba.

um falain a nevezetesebb büntetéseket, a romantikus betyárvilág hírhedtebb alakjainak fényképét sorakoznak.

Milliók értékek a nyolcadik emeleten

A Postavezérgazgatóság Krisztina-körúti palotájának nyolcadik emeletén a tanácskozó szobának készült hatalmas termet vasajtókkal és falakkal vették körül. Itt őrzik a postabélyegmuzeum többmillió kincseit.

A muzeum anyaga 76.000 darab bélyeg, ennek egyharmada magyar, a többi pedig a világ minden részeiből gyűjtötték össze. A muzeum nyilvános és külföldiek is felkeresik. Egy szenvedélyes bélyegyűjtő görög heteken keresztül vizsgálta nagyjátval mindennap az üveg alá helyezett ritkaságokat és bosszusan hagyta abba Afrikánál, mert — el kellett utaznia.

Magyar érdeklődő is akad, a legutóbbi évben 597 volt. Csekély szám, pedig nemcsak a remek gyűjteményért, hanem a nyolcadik emeletről nyíló gyönyörű kilátásért is érdemes felmenni a muzeumba.

Peller György